

BÚCSÚSZAVAK FEKETE GYŐR ISTVÁNHOZ¹
(1936-2024)

KEREPESI TEMETŐ, 2024. VI. 27.

---

1 Köszönet Balassa Mariannak a Fekete Győr István zeneszerző-tanár búcsúztatásáról készült fotók megküldéséért. (A Szerk. megj.)

Hollós Máté emlékezik

Tisztelt Tanár Urunk! Kedves István!²

Megadatott nekem, hogy néhány kerek születésnapodon köszöntselek. Olyankor az a jó érzésem lehetett, hogy egy résnyire nyitott huncut szem nézett velem szembe. Kiolvasni véltem belőle, hogy akié, az élvezte, esetleg kissé szemérmesen, de jólesően fogadta, amit hallott. Hogy most jólesik-e Neked, amit mondok, hogy egyáltalán itt állok, nem tudom, nekem nem jó.

Azok közé tartozom, akik a tanulmányok során kevés időt töltöttek Veled, mások többnyire végigjárták Nálad a négy évet, akár zeneszerzővé váltak, akár nem. Nekem egyetlen év jutott a két zeneakadémiai felvételim között, az első után ugyanis a Liszt Ferenc tériek Hozzád delegáltak, hogy edzzél meg egy második felvételi sikeres teljesítésére. Ez az epizodisztikus kapcsolat azonban egy életre szóló – vajon nevezhetem-e így? – barátságot keletkeztetett közöttünk, amelyben sokat és őszintén tudtunk beszélni, egyetlen, az akaratodból fakadóan nyitva maradt téma kivételével. Tanári értékelésedre az utánam szólók hivatottak, de esetedben nehéz megkerülni a tanári tevékenységet és személyiséget. Nekem mindenekelőtt a Magyar Zeneszerzők Egyesülete nevében kell búcsúznom, aminek talán azért nem voltál tagja, mert visszavonultál a zeneszerzői minőségtől, de az egyesület mindenkor nagy tisztelettel fordult Feléd, a Lovagkeresztet is mi kezdeményeztük, mert elismertünk és – mondjuk ki kendőzetlenül – szerettünk. Nem találkoztam olyan

---

² Hollós Máté a Kerepesi temetőben 2024. június 27-én elmondott beszédének szerkesztett változata.

emberrel, aki – akár zeneszerző volt, akár nem – rosszat mondott volna Rólad. Pedig kritikusunk voltál, de ezt a legszebb és legjobb módon gyakoroltad.

Visszaemlékezem, milyenek ismertelek meg abban a röpké egy évben az iskolapadból. Éppen ötven évvel ezelőtt volt, Te 38 éves, még nem koros, de beérkezett zeneszerző voltál, már túl a győri tanári sikereken, amelyeknek köszönhetően hívtak meg a Bartók „Konziba”. A tanteremben nem egy nagyszabásúan viselkedő tanárral találkoztam, hanem egy magát szinte összehúzó szerény emberrel. Eleinte azt hittem, nem jönnek szádra a szavak, hogy közöld, a kompozícióinkban, stílusgyakorlatainkban mi jó, mi rossz. Hamar kitűnt, nem így van, mert amit halkan, kissé szád elé emelt kézzel mondtál, mintha csak palástolni akarnád az elhangzókat, tökéletesen lényeglátó és világítóan tanulságos volt. Mindezt annak a különlegességéért felidézéséért említem, hogy bemutatóink után – nemcsak egykori tanítványaidhoz, hanem sok más kollégádhoz is – odamentél, s kioktatás nélkül, megtetted túpontos észrevételeidet az akkor először hallott, nyitottan és gondosan megfigyelt művel kapcsolatban. Ezt a jövőben fájóan hiányolni leszünk kénytelenek. E szokásod igen ritka jelenség, ha a szakmánkból valaki efféle tesz, azt legfőbb intim kollegiális baráti körben, nagyon megválogatott társak vonatkozásában gyakorolja csak.

Mindannyian fel tudjuk sorolni azt a néhány kompozíciódat, amely ismertté vált, amelyeket Nálad diákoskodván, majd zeneakadémista koromban koncerten, rádióban hallhattam. Fél kezemen megszámolható kamaraműre gondolunk. Ezek képviselnek máig a zenei köztudatban, nemrég Rád emlékezve adta őket a rádió. Említett hiányérzetem az, hogy kitértél a válaszadás elől arra a kérdésemre, mi az oka alkotói visszavonulásodnak, s az teljes-e, vagy csak kifelé látszik annak, míg Te titokban hangokat írsz a kottapapírra? Többször kérdeztelek, még a válaszaid nem publikálását is megígértem, Te mégis – sohasem barátságatlanul, de mindig határozottan – elhárítottál. Meg-megújuló próbálkozásaim során kénytelen voltam megérezni, tapintatlanságba hajlik, ha a témát forszírozom. Most tehát Hozzátok fordulok, akik itt ültök, kérve, ha Nektek mondott erről valamit a Tanár úr, osszátok meg velem. Az említett alkotások minősége semmiképp sem lehetett ok a pályamódosításra.

A „maradandó mű” mi vagyunk, az egykori tanítványok. Hiszen az a tanár, akire úgy emlékeztem, hogy az órán nem mutatkozott annak, mégiscsak nagy tanárszemélyiség volt. Az, hogy ennyien szeretettel emlékezünk a Nálad töltött időre, hogy úgy érezzük, sokat tanultunk, hogy örültünk észrevételeidnek, tanácsaidnak a későbbi évtizedekben is, és hogy ennyiféle komponistát tudtál belőlünk kinevelni, azt mutatja, kivételes nagy tanáregyenység vagy. Jelen időt

használok, mert vannak dolgok, amik nem múlandók. Mi múlandóak vagyunk.
A Te munkásságod bennünk nem múlandó.

Hollós Máté zeneszerző

Elek Szilvia emlékezik

Fáj és nehéz most a szó.³

A nagy titok már mindig titok marad.

Drága Tanár úr életpartitúrájának földi tételén kiíratott a záróvonal, s nincs ismétlőjel.

Mi ittmaradtunk még sok-sok kérdésünkkel, félbeszakadt beszélgetésekkel, s a putnoki diófák idei nyárra szóló hívogató szavával. És nem tudjuk elhinni, hogy nem csöng többé kora reggel a telefon, és a koncerttermekben hiába keressük őt a nézők soraiban. Készülő darabjainkat sem mutatjuk meg már neki, holott megbeszéltük; Tanár úr, vártad, kérted, ugorjunk csak fel Hozzád, pár percre akár, az sem baj, ha a mű nincs még befejezve... Nem készítesz nagy műgonddal szendvicseket nekünk többet, és mi lesz az idei görögdinnyével? Kivel fogjuk a gömöri lágyműveket csodálni? És szeretett forrásvízed kinek csordogál majd?

Igen, titok voltál. Akkor is, amikor ijedt kisdíákként rettegve lestük szavaid. Kósza hangjainkat rendíthetetlen derűvel és tökéletes bizonyossággal

---

³ Elek Szilvia a Kerepesi temetőben 2024. június 27-én elhangzott búcsúztatója.

javígtatad, s mindig őszintén szóltál. Kemény iskola a Tiéd, ezt már akkor is tudtuk jól, s egykori tanítványaid tucatnyi generációja a mai napig is hálás a legnagyobb rendű tudásért, amelyet Tőled kapott.

Fény, minta, útjelző, s a Rend voltál.

Soha nem értettük meg, honnét merítet végtelen egyszerűséged, tisztaságod, szerénységed, becsületességed. S azt az életszeretetet, amely legnehezebb időszakaidban is Melletted állt.

Talán egy angyal fogta kezéd végig utadon, éppúgy, mint ahogy Te is a miénket. Merthogy – kikerülvén az iskolapadból – sokunkat kísérted pályáján továbbra is.

A titok tehát ez lehet? Az angyal? Vagy Te Magad is az lennél?

Drága Tanár úr!

A csoda, amelyet életeddel teremtettél, soha nem vész el. Bennünk marad, egykori tanítványaidban, Hozzád közelálló kollégákban, barátokban, muzsikustársakban. S mi pedig próbáljuk – a magunk módján – éltetni és továbbadni azt.

Nem búcsúzunk, hiszen csak a földi tested távozott. Te magad örökre itt élsz a szívünkben.

Elek Szilvia zongora- és csembalóművész, zeneszerző, író

Bucz Magor emlékezik

Tisztelt Gyászolók!⁴

Kedves Mindnyájan, akik szerették és tisztelték Tanár Urat!

Készültünk erre a napra. Tudtuk, Tanár Úr még oly ereje teljében is van, az idő előrehaladtával egyre becsesebb minden egyes nap, amikor felhívhatjuk, összefuthatunk vele az utcán, a cukrászdában vagy egy koncerten. Mégis ma, hogy eljött az idő, úgy tűnik, mintha csak káprázat lenne, mintha nem egészen volna igaz, hogy hús-vér valójában már nincs köztünk.

Sokan mások is állhatnának a helyemben, az én ittlétem, hogy szólhatok, mondhatjuk, matematikai véletlen, hiszen Tanár Úr utolsó tanítványaként végeztem a Bartók Konziban. Aktív tanári pályája alkonyán tanulhattam tőle, azon belül is, az utolsó tanévben végig kettesben voltunk, egymagunk – talán innen a mostani megtisztelő szerep. Nehéz megszólalni, sok gondolat kavarg bennem, közülük számos személyes, hiszen mondhatom, nem csak tanárom, de atyai mesterem is volt, most talán mégsem elsődleges tisztelnem, hogy ezeket a személyes gondolatokat osszam meg, ellenben, hogy általam szót kapjon a legifjabb tanítványgeneráció. Őket is igyekszem tehát képviselni.

Nekünk alapélményünk volt, hogy zeneakadémiai, sőt, még konzis tanáraink között is, számos szintén Tanár Úr kezei között pallérozódott. Nekünk nagytiszteletű tanárok, neki egykori tanítványok. Tanár Úr hozzánk való viszonya ugyanakkor alig különbözött attól, mint amit felénk tanúsított. Minket tisztelt meg azzal, hogy megelőlegezett bizalommal közénk emelt, vagy őket nem tudta 40-50 év távlatából se máshogy szemlélni, mint gondoskodó szeretettel? Talán mindkettő. Nem tudom, mi képesek voltunk-e családként körbefogni Őt, de hogy Ő családként tekintett ránk, az bizonyos. Ránk, a tanítványaira, ifjaktól a bölcskorúakig, egyenlőképp.

Sokfélék vagyunk, a komponálásról vallott stiláris nézeteink eltérőek, generációs különbségek is vannak. Tanár Úr mégis mindannyiunknak helyet kínált ebbe a családba, befogadott, enni adott, hajlékot, végül elemózsiát a hosszú útra. Talán fel sem fogjuk, hogy ez micsoda emberség egy „minden Egész eltörött” szilánkvilágban, milyen magasrendű pedagógiai tett. A sokféleség adott, mi az tehát, ami összetart? Mi az, amit Tanár Úr, mint legfontosabbat közvetített, megengedve, hogy ki-ki szabadon levonja belőle a maga következtetéseit? Úgy vélem, a zenébe vetett hit! Hogy a zene olyan értékhordozó, amire érdemes feltenni az életünket, mert általa

---

⁴ Bucz Magor búcsúztatója

bekapcsolódhatunk valami egyedülállóba, olyan értékhordozó, amit érdemes hallgatni, érdemes játszani, kutatni, érdemes írni, tanulni, érdemes önmagán, azaz a fekete-fehér bogyókon túlmutató gondolatok, üzenetek közvetítőjeként alkalmazni, érdemes általa világképünket és emberképünket kifejezésére juttatni. Hogy a zene nem csak önmagában áll, hanem része a kultúrtörténet nagy szellemi építményének, része a nagy egésznek, amelyben a különféle művészeti, bölcséleti, sőt, reál ismeretek egymásba gabalyodva alkotnak egyet. A zenébe vetett hitet adta át, hogy a zene közösséget teremt, hogy része társas kapcsolatainknak, része az önmagunkhoz, a másikhoz és Istenhez való viszonyunknak. Tanár Úr teljes embert nevelt, olyan embert, aki harmóniában él az őt körülvevő világgal, harmóniában él a természettel. Ezért légzőgyakorlatoztunk az ablaknál, ezért beszélt oly sokat a művészet, a környezet és emberségünk kapcsolatáról, vezetett le ebből számos zenei törvényszerűséget, melyek közül számomra talán a legemlékezetesebb a következő volt: az ideális forma olyan, mint egy jó Gellért-hegyi séta. Hosszabb idő míg felérünk, ott a tetőn időt hagyunk, hogy gyönyörködhesünk a tájban – de nem túl sokat –, majd az odafelé vezető úthoz képest szaporán – de nem kapkodva – leereszkedünk.

Hitt a zenében. És azt szerette volna, hogy mi is higgyünk benne, akárhány menetet is bírunk ki két lábon abban a ringben, ahol egy Schubert és egy Liszt Ferenc az ellen – ahogy ő fogalmazott.

Feltette az életét a konzis korosztály nevelésére, a zene szolgálatára, mindezt úgy, hogy nem várt cserébe se tapsot, se díjakat, csak azt, hogy néha vegyük kézbe a telefont és meséljük el, most mit csinálunk, min dolgozunk éppen. Ha dolgozunk, akkor nagy baj nem lehet, akkor minden rendben van. „Hát hogymint vagytok otthon, Pistikám? Gondoltok-e úgy néha-néha rám? – Ő gondolt, mindannyiunkra. Boldog volt, ha tudta, hogy mindaz, amit Ő is megőrzésre kapott és közvetített, a tanítványokban tovább él.

Már jól látszik, mindezen értékek helye, világunkban egyre kevésbé magától értetődő. Nem is gondolnánk, de egy, talán két generáció el nem végzett munkája, vagy a közösségektől való elzárkózása, a társadalomból való kivonulása elég lehet ahhoz, hogy ez a tudás elvesszen, vagy legalábbis kiüresedjen. Nekünk ittmaradottaknak a legbensőnkől kell választ találnunk arra a kérdésre, hogy mindazokat a zenei értékeket, amiket Tanár Úr is őrzött és átadott, hogyan juttathatjuk kifejeződésre, hogyan kapcsolhatjuk be a mai világ folyásába a mindig változó kulturális és életkörülmények közepette. Nagy tehát a felelősség és tengernyi a feladat.

Drága Tanár Úr! Mindent köszönünk. Köszönjük a gondoskodást, a tanácsokat, a dicséreteket, az építő észrevételeket, az intést, hogy hidegben viseljünk sapkát, nehogy kihulljon a hajunk, a bókot, ha szép volt a pulcsink színe, köszönjük a figyelmet, a bizalmat, a sok szeretetet, amit kaptunk. Köszönjük, hogy megalapoztad a zenébe vetett hitünket.

Tanár Úr nélkül szegényebb lesz a világ, de hiszem, most szeretett barátja, Balassa Tanár Úr társaságában van, és boldog. Őrizzük Őt szívünkben azzal a bizonyossággal, amit mindnyájan tudunk: mi sem késünk soká.

Drága Tanár Úr!

Isten Veled.

Bucz Magor zeneszerző

II. AZ UTOLSÓ ÚT KÉPEI

III.

EMLÉKEZÉS

FEKETE GYŐR ISTVÁN TANÁR ÚRRÓL⁵

Tanár úr életem szerves része 1976 óta, mikor zeneszerző növendékeként osztályába kerültem, a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolába.

Kapcsolatunk az azóta eltelt 48 évben változatlan. Bármikor felkereshettem egy-egy

darabom bemutatása kapcsán, mindig igen lelkiismeretes, építő értékelést mondott, az elismerő szavak mellett a hibákat is szóvá téve, – páratlan éleslátással.

Növendékeinek koncertjeit – a klasszikus és kortárs szerzők hangversenyei mellett – aktív figyelemmel kísérte, életpályájuk további szakaszán is.

Figyelme, érdeklődése a társművészetekre is kiterjedt, – elsősorban az irodalomra. Erre példa a vokális művekben – az énekelt szöveg érthetőségét szem előtt tartó igényessége is.

Egyenes, őszinte tartása a zenei kérdéseken túl, a mindennapi élet dolgaiban is biztos iránytű volt számomra. Egész életében a mindenek feletti Jót szolgálta, önzetlenül, segítő szándékkal. Képes volt teljes figyelmét a másik ember felé fordítani, - mindenfajta személyes érvényesülési szándék nélkül. Önmagáról lemondva, egyedül a tanítás volt számára az a sarokpont, mellyel a világot előre lehet mozdítani.

Szerény egyénisége, szilárd jelleme mögött nagy szenvedélyek rejtőztek. Egy alkalommal, – Ottlik Géza: Iskola a határon című regényéből kiragadott részre írt – „A Trieszti öböl” kórusom bemutatóján a záró mondat: „A futár parancsot hoz. Egyetlen szóból áll: „Élj!” szövegében kifogásolta, hogy az „Élj!” szó az én megzenésítésemben csak egyszer szerepel. Úgy gondolta, hogy ezt a szót sokszor ismételve, szinte extázisban kell kimondani. Tanácsát megfogadtam. Tanár úr: örökké élj!!

Nógrádi Péter zeneszerző

Budaörs, 2024. 07. 31.

---

⁵ *Nógrádi Péter zeneszerző búcsúsorai a Parlando kérésére születtek.*